

Andre innspillnotat

Fra: Næringspolitisk råd for kulturell og kreativ næring

**Til: Næringsminister Monica Mæland og Kulturminister
Linda Hofstad Helleland**

Dato: 6. mars 2017

Innholdsfortegnelse

1.0 Oppsummering.....	3
2.0 Om Rådet	4
2.1 Opprettelse, funksjon og mandat.....	4
2.2 Medlemmer	4
2.3 Om innspillarbeidet.....	5
3.0 Innspill 1: Forbedre vilkår for enkeltpersonforetak (ENK)	6
4.0 Innspill 2: Endret opsjonsskatt for å styrke oppstartbedrifter	8
5.0 Innspill 3: Kreativ næring og Merkevarer Norge.....	10

1.0 Oppsummering

Dette er andre innspillnotatet fra Næringspolitisk råd for kulturell og kreativ næring («Rådet»). Det første innspillet ble overlevert statsrådene i Kulturdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet 21. juni 2016 ([Det første innspillsnotatet fra Næringspolitisk råd for kulturell og kreativ næring \(.pdf\)](#)).

Rådet presenterer her tre konkrete innspill; to av dem handler om strukturelle og generelle forhold som skatt og tilknytningsformer til arbeidslivet, mens det tredje handler om den kreative næringens rolle i Merkevarer Norge-arbeidet til Innovasjon Norge.

Rådet mener at skattepolitikken er et undervurdert virkemiddel i diskusjonen om hva som kan styrke kreativ næring, og de to første innspillene er eksempler på hva som kan gjøres på strukturelt nivå for å forbedre vilkårene for både små enkeltpersonforetak og for større skalerbare bedrifter. De tre innspillene er i prinsippet aktuelle for alle bransjene i kreativ næring, ikke kun for dem som er representert i Rådet.

Det første innspillet handler om ulike tilknytningsformer til arbeidslivet (ansatt, frilanser, eget AS, eget enkeltpersonforetak) med fokus på enkeltpersonforetakene, som er den dominerende selskapsformen i kulturell og kreativ næring. Det er på flere punkter ufordelaktig å benytte seg av enkeltpersonforetaksformen. En forbedring av reglene for enkeltpersonforetak vil kunne styrke økonomien og forbedre vilkårene for alle typer kunstnere og kulturentreprenører.

Det andre innspillet handler om opsjonsbeskatningen, som i sin nåværende form er uhensiktsmessig for både de ansatte i oppstartbedrifter og arbeidsgiver. Opsjon er en rett til å kjøpe eller tegne aksjer til en gitt pris i fremtiden. Ved å endre opsjonsbeskatningen, slik at den blir mer fordelaktig for ansatte som får opsjoner istedenfor lønn eller lav lønn, vil det bli enklere for oppstartbedrifter å tiltrekke seg og beholde den kompetente arbeidskraften.

Det tredje innspillet omhandler kreativ nærings rolle i arbeidet med Merkevarer Norge i Innovasjon Norge. Mange av de kreative bransjene er spesielt profileringssterke – arkitektur, design, musikk, film, litteratur mm – noe som bør reflekteres i et norsk *nation brand*. For å ivareta at kreativ næring blir representert, hørt og synliggjort i dette merkevarearbeidet, foreslår Rådet at det opprettes en pilot for kreativ næring i Innovasjon Norge etter modell fra den eksisterende piloten Havrommet.

2.0 Om Rådet

2.1 Opprettelse, funksjon og mandat

Den 27. august 2015 opprettet Nærings- og fiskeridepartementet og Kulturdepartementet («Departementene») et næringspolitisk råd for kulturell og kreativ næring. Rådet var ment å erstatte det tidligere bransjerådet som ble opprettet som en del av handlingsplanen fra 2013.

Rådets mandat er å finne i [pressenotat](#) fra Kulturdepartementet av 25. juni 2015, hvor det fremgår at rådets funksjon er å «operere mer spisset mot næringsutvikling, og vil ha medlemmer med kompetanse om nettopp det». Videre skal rådets fokus være på dem som investerer i og arbeider med å få det kunstneriske og kreative innholdet ut i markedet. Rådets formål er å sørge for kunnskap fra næringen som kan styrke kulturelle og kreative bransjer og bidra til økt verdiskaping.

Rådets mandat er formulert slik i ovennevnte pressemelding:

Rådets virksomhet rettes inn mot bransjer med kommersielt potensial når det gjelder mulighet for internasjonalisering og skalering. Rådets virksomhet konsentreres om film, spill, musikk, litteratur, arkitektur og design. Det vil bli lagt stor vekt på koblingene med IKT. Rådet skal gi konkrete innspill knyttet til bransjespesifikke og tverrgående hindre og muligheter for kulturell og kreativ næringsutvikling. Det næringspolitiske rådet skal ha et særlig fokus på å gi råd og innspill om hvordan regjeringen kan møte utfordringene og mulighetene som digitaliseringen representerer.

I forkant av Rådets første møte holdt statsrådene Widvey og Mæland pressekonferanse i forbindelse med tiltaket [Spill ut i verden](#) i samarbeid med Innovasjon Norge. I den forbindelse ble mandatet spesifisert ytterligere ved at statsrådene ba Rådet fokusere på tiltak som kan styrke verdikjeden og bransjestrukturene, tilrettelegge for økt investering i norske rettigheter og norske talenter, og tiltak som kan bidra til økt omsetning, økt norskandel og eksportandeler.

2.2 Medlemmer

Rådet har følgende medlemmer:

Kim Daniel Arthur, spillgründer og deleier i Superplus

Rolf Assev, IT-gründer, investor, partner i StartupLab

Erik Brataas, administrerende direktør i Phonofile

Fredrik Sundt Breien, spillutvikler, daglig leder og deleier i Turbo Tape

Kjerstin Braathen, konserndirektør bedriftsmarked i DNB

Anne Gaathaug, forlagssjef i Kagge forlag og nestleder i Norsk litteraturfestival

Leila Hafzi, designer, grunnlegger av Empower Productions AS og deleier i Rebuild Nepal Foundation

Peter Aalbæk Jensen, filmprodusent, daglig leder og deleier i produksjonsselskapet Zentropa og studioet Filmbyen

Tor Jonasson, agent og styremedlem i Salomonsson Agency

Erlend Mogård Larsen, seriefestivalgründer og daglig leder i by:Larm

Stine Helén Pettersen, advokat og partner i Bing Hodneland advokatselskap

Kai Robøle, daglig leder og grunnlegger av Waterfall selskapene

Elisabeth Sjaastad, frilansregissør, produsent, nå hos Kulturmeglerne. Tidligere leder av den europeiske regissørorganisasjonen FERA i Brussel

Siv Helene Stangeland, arkitekt, gründer og partner i Helen & Hard
Bente Sollid Storehaug, administrerende direktør i ESV Dinamo AS

Sekretær, prof. **Anne-Britt Gran**, leder BI Centre for Creative Industries

Oppnevningen av rådsmedlemmene er personlig, hvilket betyr at de formelt sett ikke *representerer* sin respektive bransje eller organisasjon i Rådet, slik en interesseorganisasjon ville gjort. Rådets sekretær ble oppnevnt samtidig som rådsmedlemmene.

2.3 Om innspillarbeidet

Rådet har avholdt to heldagsmøter siden forrige innspill i juni 2016. I tillegg deltok flere medlemmer i Rådet på konferansen Kreativ arena i regi av KuD og NFD på Sentralen den 15. november 2016.

I samråd med oppdragsgiver leverer Rådet innspill fortløpende.

3.0 Innspill 1: Forbedre vilkår for enkeltpersonforetak (ENK)

Mål: Å forbedre vilkårene for enkeltpersonforetakene, hvilket vil kunne styrke økonomien til kunstnere og kulturentreprenører i næringen.

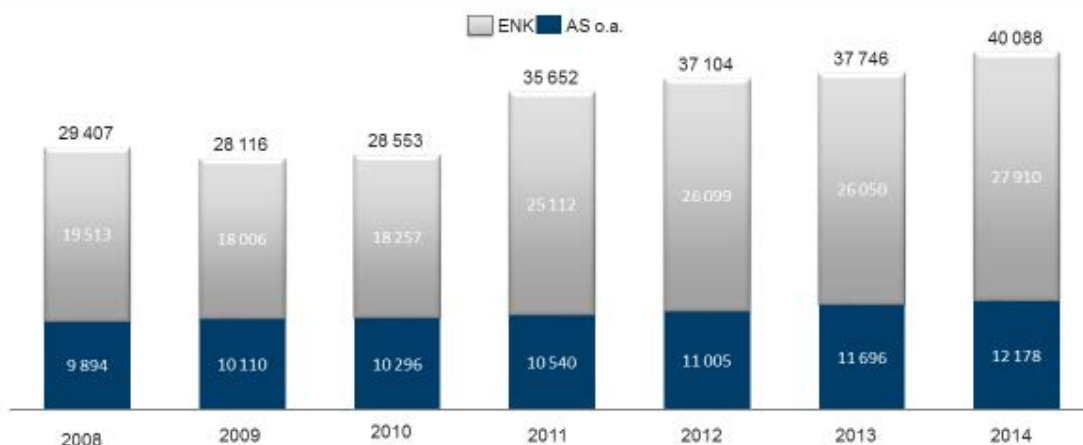
Bakgrunn: Enkeltpersonforetak er den dominerende selskapsformen i kreativ næring og den selskapsformen som vokser raskest i Norge. Forbedring av de økonomiske vilkårene for enkeltpersonforetak vil styrke kunstnerøkonomien og gjøre det lettere å starte for seg selv.

Nøkkelord: Forskjellsbehandling av tilknytningsformer til arbeidslivet, minstefradrag, pensjonssparing, sykeforsikring ved korttidsfravær.

Tiltak: Innføre minstefradrag for enkeltpersonforetak, samt forbedre pensjonssparing og sykeforsikring.

En rekke scenarier om fremtidens digitaliserte arbeidsliv går ut på at det blir flere selvstendig næringsdrivende og prosjektarbeidere og færre fast ansatte. Kreativ næring befinner seg allerede i den virkeligheten. Over to tredjedeler av selskapene i kreativ næring er organisert som enkeltpersonforetak, og veksten i etableringer siden 2008 er som vi ser av figuren under desidert størst blant disse ([Kreativ næring i Norge 2008-2014](#), Gran, Gjems Theie og Torp 2016):

Utvikling i antall selskaper fordelt mellom ENK og AS o.a. 2008-2014

Enkeltpersonforetakene representerer både den kunstneriske kjernevirksomheten og gründerpotensialet i næringen. Enkeltpersonforetak og gründervirksomhet henger sammen i mange av de kreative bransjene, og ved å forbedre enkeltpersonforetakenes vilkår styrkes i prinsippet selve bransjestrukturane i næringen.

Det er fire tilknytningsformer til arbeidslivet: 1) Arbeidstaker som har et ansettelsesforhold til arbeidsgiver, 2) frilanser som arbeider for arbeidsgivere på oppdragsbasis og mottar lønn (merk at begrepet frilanser i denne sammenheng brukes ulikt dagligtalen, der frilansere også benyttes om personer organisert i ENK), 3) selvstendig næringsdrivende organisert i enkeltpersonforetak og selvstendige næringsdrivende organisert gjennom å være ansatt i eget aksjeselskap (AS).

I følge Menon-rapporten (*Organisering av arbeidsliv – forskjeller i skatt og tilgang på velferdsgoder* <http://www.menon.no/publication/organisering-av-arbeidsliv/>) diskriminerer en rekke forhold enkeltpersonforetakene: Forsikring mot inntektsbortfall ved kort- og langtidssykdom, nivået på minstefradrag og nivået på skattefradrag ved privat pensjonssparing. Rådet mener følgende tre tiltak for å redusere unødvendige forskjeller mellom de ulike tilknytningsformene til arbeidslivet er spesielt relevante for enkeltpersonforetak i kulturell og kreativ næring:

- **Tiltaksalternativ A:** Harmonisering av forskjeller i mulighet for skattefradrag for privat pensjonssparing. Begrunnelse: For arbeidstaker er skattefradrag på pensjonssparing mulig opptil 7 prosent av inntekt opp til 12G, mens den fradragsberettigede inntektsgrensen for ENK er på kun 4 prosent. Siden ENK heller ikke har glede av en obligatorisk tjenstepensjonsordning på minst 2 prosent som arbeidstakere har, blir forskjellene i pensjon spesielt store i ENK-enes disfavør.

- **Tiltaksalternativ B:** Innføring av minstefradrag for enkeltpersonforetak. Begrunnelse: ENK har ikke minstefradrag, noe som gir skattemessig ulempe hvis de fradragsberettigede kostnadene er lavere enn minstefradraget som i 2016 var på kr. 91 450.

- **Tiltaksalternativ C:** Redusere prisen på forsikring for korttidssykdom for enkeltpersonforetak. Begrunnelse: Denne forsikringen er mer enn dobbelt så dyr som lignende forsikring for ansatte i eget AS, og tre ganger så kostbar som for frilansere som er betalt med lønn fra arbeidsgiver.

Innføring av minstefradrag bør ikke gjelde for dem som får minstefradrag i en annen jobb og kun benytter enkeltpersonforetaket til ekstra inntekter, eller for dem som har fradragsberettigede kostnader som overskrider beløpet for minstefradraget.

Bakgrunnen for tiltaksalternativ C er at enkeltpersonforetak har betydelig dyrere forsikring mot inntektsbortfall ved korttidssykefravær enn de andre tilknytningsformene til arbeidslivet. Mangelfulle rettigheter ved sykdom trekkes frem som den viktigste utfordringen ved å starte opp og drive egen virksomhet, og særlig blant kvinner. Menon foreslår at prisen på tilleggsforsikringen fra NAV for korttidssykdom for enkeltpersonforetak reduseres, og at det bør vurderes om denne tilleggsforsikringen kan utformes som tilsvarende forsikringsordningen for småbedrifter.

Rådet mener at disse tre tiltaksalternativene kan forbedre de økonomiske vilkårene for enkeltpersonforetak i kulturell og kreativ næring.

4.0 Innspill 2: Endret opsjonsskatt for å styrke oppstartbedrifter

Hva er en opsjon? En opsjon er en rett til å kjøpe eller tegne aksjer til en gitt pris i fremtiden. Opsjoner kan tildeles ansatte istedenfor lønn eller for å kompensere for lav lønn i bedriftens oppstartfase.

Mål: Å endre opsjonsbeskatningen for å kunne rekruttere og beholde de beste hodene i oppstartselskaper og dermed styrke innovasjon og vekst i næringen.

Bakgrunn: Dagens opsjonsbeskatning er uhensiktsmessig for både de ansatte, fordi gevinst på opsjoner skattlegges som lønnsinntekt, og for arbeidsgiver som får arbeidsgiveravgift på gevinsten. Den ansatte skattlegges dessuten ofte for en ikke-reell gevinst, siden mange oppstartinvesteringer ender med tap.

Nøkkelord: Opsjoner, aksjer, skatt, kompetanse, oppstartselskaper.

Tiltak: Å endre opsjonsskatten ved å fjerne både lønnsbeskatning og arbeidsgiveravgift på gevinsten, slik at den blir bedre tilpasset oppstartbedrifter for både ansatte og arbeidsgivere.

Endret opsjonsskatt - en forutsetning for nyskapning og vekst

En av de viktigste faktorene for å skape bærekraftige vekstselskaper for fremtiden er tilgangen på riktig kompetanse, både på investorsiden og selskapssiden. På kompetanse- og talentsiden er det særlig én konkret endring som vil gjøre Norge og norske vekstselskaper i kreativ næring mer konkurransedyktige: Ny og bedre aksjekjøps- og opsjonsbeskatning.

Opsjoner er en måte å tiltrekke seg og beholde de beste hodene i bedriftens tidlige fase, før de har mulighet til å konkurrere på lønn. Opsjoner kan utgjøre en sterk motivasjon og en langsiktig verdi for de ansatte. Konkurransen om talentene er global, og norske vekstselskaper må få mulighet til å stille på like vilkår som sine internasjonale konkurrenter. Ansatte i vekstselskaper tar risiko, og de godtar jevnt over lavere lønn i en periode for å satse på en idé og et prosjekt de tror på. I motsetning til gründerne eier de ansatte som regel ikke aksjer. Dette er situasjonen for oppstartbedrifter i alle næringer, og den er også relevant for skalerbare bedrifter innenfor kreativ næring, som for eksempel dataspillbransjen.

Endring i opsjonsbeskatningen vil både være vekstfremmende og muliggjøre medeierskap for ansatte i oppstartbedrifter. Dermed gir man gründerelskaper et viktig verktøy for å tiltrekke seg og beholde relevant kompetanse.

Hvordan beskattes opsjoner i dag?

Opsjoner gir en rett til å kjøpe eller tegne aksjer til en gitt pris i fremtiden. Den økonomiske fordelingen det kan innebære å motta opsjoner vederlagsfritt skattlegges ikke ved tildeling av opsjonene. Derimot er det en skattemessig hendelse når den ansatte løser inn sine opsjoner, det vil si utøver opsjonene og erverver aksjer. Differansen mellom den prisen den ansatte betaler og markedsverdien på aksjen på tidspunktet for aksjeerhvervet, skattlegges som lønnsinntekt i det inntektsår ervervet skjer. Inntektsskatten må den ansatte betale omgående, som utgangspunkt gjennom skattetrekk i lønn. Dette innebærer at den ansatte på ett og samme tidspunkt må finne kapital til å investere (kjøpe aksjer – altså innløse opsjonene) og

betale skatten dette utløser. Arbeidsgiver må samtidig betale arbeidsgiveravgift på 14,1 % av en verdi som hverken er utbetalt eller oppnådd hos den ansatte. Senere verdistigning på aksjen fra kjøpstidspunktet frem til et eventuelt salg av aksjene skattlegges som kapitalinntekt, i likhet med den beskatning andre aksjonærer og investorer er underlagt.

Når den ansatte tildeles opsjoner, er dette ofte i stedet for lønn eller for å kompensere for lavere lønn enn det en større etablert bedrift ville kunne tilby. Dermed tar den ansatte på mange måter en lignende risiko som en investor; den ansatte gir avkall på kapital "up front" for å kunne motta en forhåpentligvis god avkastning senere. Men mens investorer generelt blir gjenstand for lav kapitalbeskatning, vil en eventuell gevinst på opsjoner skattlegges som lønn. Lykkes ikke bedriften slik at aksjene enten selges til en lavere verdi enn skatten ble beregnet på, eller oppgis som verdiløse, vil den ansatte ikke få et fradrag som nuller ut lønnskatten (man får ikke fradrag i trinnskatt og trygdeavgift). Investoren favoriseres også i denne sammenheng.

Konkrete forslag til forbedring av opsjonsbeskatningen¹

Et av de landene med konkurransedyktig opsjonsbeskatning er England, som har hele fire insentivprogrammer med gunstige skattevilkår. Et av dem er lagt til rette for mindre vekstselskaper for å beholde den kompetente kapitalen, det såkalte Enterprise Management Incentives (EMI). *Den innebærer at opsjoner verken skal være gjenstand for lønnsbeskatning for den ansatte eller arbeidsgiveravgift for bedriften.*

Sverige har relativt lik opsjonsbeskatning som Norge, men arbeider nå med å endre den etter inspirasjon fra EMI (lovforslag overlevert Lagrådet i desember 2016). Vi mener at Norge som et minimum bør innføre en ordning tilsvarende det den svenske regjering har foreslått, altså en spisset ordning mot oppstartsselskaper, med følgende tilpasninger:

1. Ordningen bør ikke definere hvilke sektorer som faller innenfor eller utenfor ordningen, foruten å ta hensyn til statsstøtteregler i EØS.
2. Ordningens avgrensninger bør ikke gå på selskapets levetid, da selskaper innen sektorer som er viktig for Norge ofte har lang utviklingstid før selskapets tjenester og produkter kan kommersialiseres, som for eksempel biotech, life science og annen avansert teknologi.
3. Vilkår for øvrig bør tilpasses norske forhold og norsk rett

¹ Forslaget er basert på kommende rapport fra Abelia, NVCA og Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (FIN): «Endret opsjonsskatt: En skattemodell for nyskaping og vekst».

5.0 Innspill 3: Kreativ næring og Merkevarer Norge

Mål: Å sørge for at kreativ næring blir representert, hørt og synliggjort i arbeidet med Merkevarer Norge i Innovasjon Norge.

Bakgrunn: Kreativ næring har et stort profileringspotensiale, og det pågår et arbeid med Merkevarer Norge i Innovasjon Norge.

Nøkkelord: Merkevarer Norge, profileringssterk kreativ næring, pilot, eksport.

Tiltak: Det etableres en pilot for kreativ næring i Innovasjon Norges merkevarearbeid etter modell av piloten Havrommet. Piloten skal representere og synliggjøre den kreative næringens potensial og rolle i Merkevarer Norge.

Et kjennetegn ved de kreative bransjene er at de er spesielt profileringssterke i byutvikling (*cultural planning*), i markedsføring av steder (*place marketing*) og i merkevarebygging av både byer, regioner og nasjoner (*nation/country branding*). Det man assosierer med andre land er ofte basert på artefakter fra den kreative næringen; arkitektur, design, film location, musikk/festivaler, litteratur mm. I Norge har man i liten grad jobbet systematisk med *nation branding*, og i enda mindre grad forsøkt å skape et kulturbasert image av Norge. Rådet foreslår derfor at kreativ næring for alvor trekkes inn i det pågående arbeidet med Merkevarer Norge i Innovasjon Norge.

I forbindelse med dette utviklingsarbeidet, har Innovasjon Norge lansert Havrommet som en pilot. Bakgrunnen for at havrommet er valgt er Norges ledende posisjon knyttet til havet, en posisjon som Innovasjon Norge mener det er viktig å fortsatt videreutvikle og styrke. Merkevarer Norge skal leveres gjennom tre arbeidsstrømmer; en eksportstrategi, en strategi for vertskapsattraktivitet, og en portal for kommunikasjon og profilering. Innovasjon Norge skal utvikle en omdømmeplattform for Norge som er unik og attraktiv, og som skal kunne spisses for de enkelte mulighetsrommene i Innovasjon Norge, som jo kreativ næring og reiseliv er en del av. Med Havrommet som pilot, får Innovasjon Norge sikret at tiltakene som blir foreslått faktisk har verdi for den enkelte bedrift i denne sektoren. Innovasjon Norge finansierer piloten.

Ni klynger er med i dette arbeidet (3 GCE, 4 NCE og 2 Arena). Forprosjektet gjennomføres i 3 faser. Fase 1 er å utvikle tiltak og komme med innspill til hvordan bedriftene i Havrommet kan øke sin eksport. Fasen gjennomføres som workshops med bedriftene i den enkelte klynge. Fase 2 er å utvikle tiltak og komme med innspill som kan styrke klyngenes vertskapsattraktivitet. Fasen gjennomføres som en felles workshop med alle klyngene. Fase 3 er å utvikle en «havromspiss» på Merkevarer Norges generelle posisjon slik at denne blir enda mer relevant for bedriftene.

Rådet foreslår at kreativ næring lanseres som en pilot ala Havrommet, finansiert av Innovasjon Norge. Piloten bør ha et dobbelt siktemål; både å synliggjøre hvordan kreativ næring kan være med på å prege selve Merkevarer Norge – skape assosiasjoner til et kreativt og kulturbasert image av Norge – og å konkretisere hvordan bedrifter i den kreative næringen kan benytte seg av den nye omdømmeplattformen for å styrke egen eksport og profilering.

Piloten må etableres på en noe annen måte enn Havrommet siden det ikke finnes så mange formelle Innovasjon Norge-klynger å basere den på. Den kan isteden baseres på bedriftsnettverk og påbegynte klynger (spill, mote, arkitektur, litteratur), samt sterke enkeltaktører fra de ulike kreative bransjene. Rådet foreslår også at Bokmessen i Frankfurt 2019 deltar i piloten.